

—
Верховний
Суд

ДАЙДЖЕСТ
судової практики
Великої Палати
Верховного Суду

Рішення, внесені до ЄДРСР за
період з 05.07.2019 по 31.07.2019

2019/11

Позовні вимоги до Міністерства юстиції України та Комісії з розгляду скарг у сфері державної реєстрації про скасування реєстраційних дій щодо правомірності переходу часток у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

4 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Міністерства юстиції України (далі – Мін`юст), Комісії з розгляду скарг у сфері державної реєстрації (далі – Комісія), треті особи: державний реєстратор Департаменту державної реєстрації Мін`юсту Трофімчук О. О., приватний нотаріус Херсонського міського нотаріального округу Волкодав В. Г., Херсонська обласна філія Комунального підприємства (далі – КП) «Центр державної реєстрації», державний реєстратор Херсонської філії КП «Центр державної реєстрації» Рилєєв О. О., Товариство з обмеженою відповідальністю «Співдружність ініціативних працездатних інвалідів» (далі – ТОВ «Співдружність ініціативних працездатних інвалідів»), ОСОБА_2, про визнання протиправним та скасування наказу, скасування реєстраційних дій та зобов`язання відновити реєстраційну дію за касаційними скаргами ОСОБА_2 та Мінюсту на постанови Херсонського окружного адміністративного суду від 14 грудня 2017 року та Одеського апеляційного адміністративного суду від 12 червня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Як убачається з матеріалів справи та установлених судами фактичних обставин, реєстраційні дії, скасовані наказом Мін`юсту, були вчинені на підставі, зокрема, договору купівлі-продажу частки в статутному капіталі ТОВ «Співдружність ініціативних працездатних інвалідів», і спірні правовідносини виникли саме, зокрема, щодо правомірності переходу частки у статутному капіталі цього товариства до іншої особи, призначення керівника та зміни місця його знаходження, а отже, існує спір про право, що унеможливорює розгляд цієї справи за правилами адміністративного судочинства.

З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду вважає, що спір у справі не є публічно-правовим і має вирішуватися судами за правилами ГПК.

При цьому Велика Палата Верховного Суду відхиляє посилання ОСОБА_1 на те, що постановою Великої Палати Верховного Суду від 11 квітня 2018 року у справі № 910/8424/17 (провадження № 12-39гс18) викладено правовий висновок щодо розгляду цих спорів саме в порядку адміністративного судочинства. Позовні вимоги у зазначеній справі стосувалися визнання незаконними та скасування рішень Комісії Департаменту державної реєстрації та нотаріату Мін`юсту про скасування рішень державного реєстратора, на підставі яких проведено державну реєстрацію прав власності на земельні ділянки, та про поновлення записів у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Натомість у справі, що розглядається, спір виник щодо належності часток у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. Отже, правовідносини не є подібними.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 червня 2019 року у справі № 821/1504/17 можна ознайомитися за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885673>.

Зобов'язання судом органу місцевого самоврядування надати містобудівні умови та обмеження проектування житлового будинку і забудови земельної ділянки не є втручанням у його дискреційні повноваження та є належним способом захисту особою своїх прав

5 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула заяву Управління архітектури та містобудування Одеської міської ради (далі – Управління) про перегляд з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), у редакції, чинній на час звернення із заявою до суду, ухвали Вищого адміністративного суду України від 29 вересня 2016 року у справі № 522/6069/14-а за позовом ОСОБА_1 до Управління, третя особа – Одеська міська рада, про визнання неправомірним рішення й зобов'язання вчинити певні дії, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Єдиною підставою для відмови у видачі містобудівних умов та обмежень є невідповідність намірів забудови земельної ділянки положенням відповідної містобудівної документації на місцевому рівні.

Водночас у разі відсутності невідповідності намірів забудови земельної ділянки положенням відповідної містобудівної документації на місцевому рівні у спеціально уповноваженого органу містобудування та архітектури виникає обов'язок видати заявнику містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки.

Як встановили суди попередніх інстанцій в цій справі, мотивуючи відмову у наданні містобудівних умов та обмежень, Управління посилається на те, що рішенням № 1930-XXIV Виконком затвердив «Містобудівне обґрунтування розміщення багатофункціонального суспільно-житлового готельного комплексу «Южний» на 16-Станції Великого Фонтану», яке згідно з пунктом 2 цього рішення вважається зміною «Схеми функціонально-планувальної організації приморських територій м. Одеси», відповідно до якої земельна ділянка на АДРЕСА_1 відноситься до рекреаційно-курортної зони, в якій непередбачено нове розміщення індивідуальної житлової забудови.

Суди попередніх інстанцій також установили, що рішенням № 3633-IV Одеська міська рада встановила цільове призначення земельної ділянки площею 3,3155 га, розташованої за адресою: АДРЕСА_1, затвердила проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок та безоплатно передала із земель міста у приватну власність громадянам (всього 35 особам) вказану ділянку для будівництва та обслуговування житлового будинку.

Вищезазначене рішення Одеської міської ради прийнято пізніше ніж рішення Виконкому, на яке посилається Управління, а тому мало враховувати містобудівну документацію на час його прийняття. На час розгляду справи таке рішення є чинним і у встановленому законодавством порядку не скасовувалось та не визнавалось недійсним.

Ураховуючи, що наміри позивача по забудові належної йому земельної ділянки відповідають цільовому призначенню, зазначеному у державному акті серії НОМЕР_2 на право власності позивача на земельну ділянку, а також той факт, що рішенням № 3633-IV Одеська міська рада встановила цільове призначення земельної ділянки за

вказаною адресою з передачею її у приватну власність громадянам саме для будівництва та обслуговування житлового будинку, відмова Управління у наданні містобудівних умов та обмежень забудови є неправомірною.

При цьому, задовольняючи вимоги позивача в частині зобов'язання відповідача надати містобудівні умови та обмеження проектування житлового будинку і забудови земельної ділянки за вищевказаною адресою, суди обґрунтовано зазначили, що обрання такого способу захисту та відновлення прав позивача не є втручанням у дискреційні повноваження відповідача, оскільки частина п'ята статті 29 Закону № 3038-VI та пункт 2.4 Порядку № 109 передбачають лише єдину підставу для відмови у видачі містобудівних умов та обмежень – невідповідність намірів забудови земельної ділянки положенням відповідної містобудівної документації на місцевому рівні. Оскільки факт такої невідповідності судами не встановлений, то підстави для відмови у наданні Управлінням позивачу містобудівних умов та обмежень забудови вказаної земельної ділянки – відсутні.

У спірних правовідносинах Управління не мало права відмовити у видачі містобудівних умов та обмежень у зв'язку з відсутністю визначеної чинним законодавством єдиної підстави для такої відмови, що свідчить про відсутність у відповідача можливості вибору конкретного рішення з певного кола варіантів на власний розсуд та наявність обов'язку надати містобудівні умови та обмеження.

Водночас реалізацією відповідачем своїх дискреційних повноважень при наданні містобудівних умов та обмежень буде вважатися визначення Управлінням змісту таких умов та обмежень.

З огляду на викладене висновок судів попередніх інстанцій про зобов'язання Управління надати ОСОБА_1 містобудівні умови та обмеження проектування житлового будинку і забудови земельної ділянки є правильним.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 червня 2019 року у справі № 522/6069/14-а можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885492>.

Спори щодо примусового стягнення штрафу за порушення законодавства про рекламу підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства

5 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Головного управління Держпродспоживслужби в Луганській області (далі – ГУ Держпродспоживслужби) на постанову Донецького апеляційного адміністративного суду від 12 вересня 2018 року у справі № 812/1234/18 за позовом ГУ Держпродспоживслужби до фізичної особи – підприємця (далі – ФОП) ОСОБА_1 про стягнення штрафу за порушення законодавства про рекламу у розмірі 1700 грн, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Суди попередніх інстанцій установили, що під час здійснення контролю за дотриманням законодавства про рекламу ГУ Держпродспоживслужби зафіксувало ознаки порушення частини п'ятої статті 8 Закону № 270/96-ВР, а саме: розміщено зовнішню рекламу про розпродаж та про знижки на магазині та на наземній конструкції

біля магазину «ІНФОРМАЦІЯ_1», розташованому за адресою: АДРЕСА_1, у якому здійснює господарську діяльність ФОП ОСОБА_1.

Розглянувши справу по суті заявлених позовних вимог, суд першої інстанції керувався тим, що цей спір є публічно-правовим та належить до юрисдикції адміністративних судів.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та закриваючи провадження в адміністративній справі, суд апеляційної інстанції виходив із того, що спір у цій справі виник щодо правомірності стягнення з відповідача грошей, які згідно зі статтею 177 Цивільного кодексу України є об'єктом цивільних прав, тому цей спір має приватноправовий, а не публічно-правовий характер, та підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, оскільки не стосується захисту прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин, а пов'язаний з вирішенням питання щодо стягнення коштів.

Велика Палата Верховного Суду вважає помилковим указаний висновок суду апеляційної інстанції з огляду на таке.

Виникнення спірних правовідносин обумовлено несплатою ФОП ОСОБА_1 штрафу, застосованого до неї рішенням ГУ Держпродспоживслужби від 22 грудня 2017 року № 44 внаслідок порушення законодавства про рекламу.

Спеціальним нормативно-правовим актом, що визначає засади рекламної діяльності в Україні, регулює відносини, що виникають у процесі виробництва, розповсюдження та споживання реклами, є Закон № 270/96-ВР.

Цей Закон регулює відносини, пов'язані з виробництвом, розповсюдженням та споживанням реклами на території України (частина перша статті 2 Закону № 270/96-ВР).

Відповідно до частини першої статті 26 Закону 270/96-ВР контроль за дотриманням законодавства України про рекламу здійснює у межах своїх повноважень, зокрема, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів – щодо захисту прав споживачів реклами.

Питання накладення уповноваженими особами Державної інспекції з питань захисту прав споживачів та її територіальних органів в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі штрафів на рекламодавців, виробників і розповсюджувачів реклами за порушення законодавства про рекламу (крім штрафів, накладення яких належить виключно до компетенції Антимонопольного комітету і регулюється законодавством з питань авторського права та суміжних прав) регулює Порядок накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 693 (далі – Порядок № 693).

На підставі пункту 8 Порядку № 693 накладати штрафи на рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами мають право голова Держспоживінспекції, його заступники, начальники територіальних органів Держспоживінспекції та їх заступники.

Таким чином, на Держпродспоживслужбу покладено функції, зокрема, у сфері захисту прав споживачів – щодо захисту прав споживачів реклами, в тому числі щодо накладення штрафів на рекламодавців, виробників та розповсюджувачів реклами та стягнення штрафів у судовому порядку.

Виходячи з аналізу наведених правових положень законодавства та беручи до уваги обставини цієї справи, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку про те, що у спірних відносинах ГУ Держпродспоживслужби діє як суб'єкт владних повноважень, наділений Законом № 270/96-ВР та Порядком № 693 функціями контролю за дотриманням законодавства України про рекламу та відповідно правом на звернення до суду з позовом про примусове стягнення штрафу за порушення законодавства про рекламу.

Таким чином, цей спір не пов'язаний з вирішенням питання щодо цивільного права, а є публічно-правовим, оскільки виник за участю суб'єкта владних повноважень, який реалізовує у цих правовідносинах надані йому чинним законодавством владні управлінські функції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 червня 2019 року у справі № 812/1234/18 можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885666>

Спори щодо стягнення учасником товариства чистого нерозподіленого прибутку такого товариства стосуються захисту корпоративного права учасника юридичної особи та підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

12 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_3 (далі також – позивач) (представник – адвокат Костянтин Володимирович Котелевський) до Товариства з обмеженою відповідальністю «Біол» (далі також – відповідач) (представник – адвокат Катерина Сергіївна Застрожнікова) про стягнення коштів за касаційною скаргою позивача на ухвалу Мелітопольського міськрайонного суду Запорізької області від 27 квітня 2018 року та постанову Апеляційного суду Запорізької області від 7 червня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Суд апеляційної інстанції, як і відповідач, вважав, що спір виник із корпоративних відносин позивача з відповідачем, а тому належить до юрисдикції господарського суду. Натомість позивач з рішенням суду апеляційної інстанції не погодився, вважаючи, що суд першої інстанції правильно визначив можливість розгляду справи за правилами цивільного судочинства, але закриття провадження за відсутності для цього належних підстав.

Згідно з пунктом 3 частини першої статті 255 ЦПК України суд своєю ухвалою закриває провадження у справі, якщо набрали законної сили рішення суду або ухвала суду про закриття провадження у справі, ухвалені або постановлені з приводу спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, або є судовий наказ, що набрав законної сили за тими самими вимогами.

Тобто, згідно з вказаним пунктом підставою для закриття провадження у справі є, зокрема, вирішення спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав шляхом ухвалення рішення, яке набрало законної сили, або постановлення ухвали про закриття провадження у справі.

Отже, суд першої інстанції дійшов помилкового висновку про те, що оскільки 14 грудня 2017 року Мелітопольський районний суд Запорізької області постановив ухвалу про відмову у відкритті провадження у справі № 320/9235/17 з приводу спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, то звернення позивача у справі № 320/9224/17 є повторним і для закриття провадження у ній слід застосувати саме пункт 3 частини першої статті 255 ЦПК України.

Проте суд апеляційної інстанції усунув вказане порушення норм процесуального права, змінивши мотивувальну частину ухвали суду першої інстанції, встановивши, що спір стосується захисту корпоративного права позивача на отримання чистого нерозподіленого прибутку відповідача.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 116 Цивільного кодексу України учасники господарського товариства мають право у порядку, встановленому установчим документом товариства та законом, брати участь у розподілі прибутку товариства й одержувати його частину (дивіденди).

Корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (маїні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами. Під корпоративними відносинами маються на увазі відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав (частини перша та третя статті 167 Господарського кодексу України).

З огляду на зазначені приписи Велика Палата Верховного Суду вважає, що спори між учасником товариства та самим товариством стосовно права позивача на отримання частини прибутку відповідача є такими, що виникають з корпоративних відносин, а вирішення цих спорів належить до юрисдикції господарського суду.

Тому Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновком суду апеляційної інстанції про те, що цю справу слід розглядати за правилами господарського судочинства, та вважає заперечення позивача щодо юрисдикції суду необґрунтованими.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 червня 2019 року у справі № 320/9224/17 можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885799>.

Спори про оскарження рішення конкурсної комісії щодо визначення переможця конкурсу з продажу акцій державного підприємства підлягають розгляду в порядку господарського судочинства

18 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ТОВ «Нортіма» до Фонду державного майна України (далі – Фонд) про визнання протиправними дії щодо прийняття рішення про невизнання переможцем конкурсу позивача під час проведення 29 вересня 2009 року конкурсу з продажу пакета акцій розміром 99,567 % статутного капіталу Відкритого акціонерного товариства «Одеський припортовий завод» (далі – ВАТ «Одеський припортовий завод») з використанням відкритості пропонування ціни за принципом аукціону, за касаційною скаргою Фонду на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 18 липня 2016 та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 13 вересня 2016 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Як убачається з матеріалів справи, позивач звернувся до адміністративного суду з позовом до Фонду про визнання протиправними дій Фонду в особі конкурсної комісії з продажу пакета акцій ВАТ «Одеський припортовий завод» щодо прийняття рішення про невизнання переможцем конкурсу ТОВ «Нортіма» під час проведення 29 вересня 2009 року конкурсу з продажу пакета акцій розміром 99,567 % статутного капіталу ВАТ «Одеський припортовий завод» з використанням відкритості пропонування ціни за принципом аукціону.

Таким чином, позивач фактично просить визнати дії Фонду в особі конкурсної комісії неправомірними у правовідносинах з приватизації.

Відповідно до частини другої статті 4 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК) юридичні особи та фізичні особи – підприємці, фізичні особи, які не є підприємцями, державні органи, органи місцевого самоврядування мають право на звернення до господарського суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів у справах, віднесених законом до юрисдикції господарського суду, а також для вжиття передбачених законом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

За правилами пункту 2 частини першої статті 20 ГПК господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності (крім справ, передбачених частиною другою цієї статті), та інші справи у визначених законом випадках, зокрема справи у спорах щодо приватизації майна, крім спорів про приватизацію державного житлового фонду.

Виходячи з наведеної норми та враховуючи суб'єктний склад учасників справи, спір щодо приватизації майна має вирішуватися за правилами господарського судочинства. Водночас Велика Палата Верховного Суду звертає увагу, що обраний позивачем спосіб захисту є неефективним, оскільки задоволення заявленої вимоги не може призвести до поновлення порушених прав.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 червня 2019 року у справі № 826/25126/15 можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885737>.

Спори щодо формування складу громадської ради при виконавчому органі підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Звернення органу, при якому утворено громадську раду, з пропозиціями щодо діяльності ради та винесення будь-яких розпоряджень з приводу утворення складу ініціативної групи під час дії раніше створеної громадської ради може бути розцінено як втручання в її діяльність

19 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до виконавчого комітету Іллічівської міської ради Одеської області (перейменованого на виконавчий комітет Чономорської міської ради Одеської області; далі – Виконком, Міськрада відповідно), треті особи: ОСОБА_2, ОСОБА_3, про визнання протиправним рішення Виконкому від 26 лютого 2015 року № 44 про затвердження нового складу громадської ради при цьому виконавчому органі та зобов'язати вжити заходів, передбачених законодавством України, з підготовки установчих зборів представників інститутів громадського суспільства з метою формування повного складу громадської ради при Виконкомі. за касаційною скаргою Міськради на постанову Іллічівського міського суду Одеської області від 15 грудня 2016 року та ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 5 липня 2017 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

У справі, що розглядається, суди встановили, що оскаржуване рішення Виконкому прийняте на підставі пункту 9 Положення про громадську раду при виконавчому комітеті Іллічівської міської ради, затвердженого рішенням Виконкому від 24 березня 2011 року № 254.

На дату проведення установчих зборів громадської ради та прийняття рішення про затвердження її нового складу було чинним Положення про громадську раду при виконавчому комітеті Іллічівської міської ради (у новій редакції), яке погоджено рішенням Виконкому від 28 листопада 2013 року № 374 та відповідно до пункту 9 якого «виконавчий комітет затверджує склад громадської ради на підставі протоколу та змінює її склад на підставі її рішення».

Станом на 19 лютого 2015 року на офіційному сайті «Громадська рада» Виконкому не було жодного повідомлення з питання формування нового складу громадської ради, натомість за наявною на цій же вебсторінці інформацією її склад було сформовано ще у 2011 році.

Проте 23 та 24 лютого 2015 року, тобто вже після проведення установчих зборів, позивач виявив повідомлення на вебсторінці «Громадська рада» Виконкому від 2 лютого 2015 року, відповідно до змісту якого особам, що бажали бути обраними до складу громадської ради, необхідно подати документа для участі в установчих зборах у строк до 12 січня 2015 року, що унеможливило вчасно надати необхідні документи для того, щоб бути обраним до складу громадської ради.

Завданнями та цілями утворення громадської ради є забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених

органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

Таким чином, звернення органу, при якому утворено громадську раду, з пропозиціями щодо діяльності ради та винесення будь-яких розпоряджень з приводу утворення складу ініціативної групи, під час дії раніше створеної громадської ради, може бути розцінено як втручання в її діяльність та суперечить цілям, завданням її утворення та діяльності.

Постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 996 затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики (далі – Порядок).

Відповідно вказаного Порядку консультації проводяться з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави, реалізації та захисту прав і свобод громадян, задоволення їх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, на підставі орієнтовних планів, складених з урахуванням пропозицій громадських рад, які затверджуються до початку року та оприлюднюються на офіційному вебсайті органу влади.

При цьому громадські організації можуть ініціювати проведення консультацій з питань, що не включені до орієнтовного плану шляхом надання пропозицій громадській раді або органу виконавчої влади.

Відповідно до пункту 8 Типового положення не пізніше ніж за 20 календарних днів до проведення установчих зборів орган в обов'язковому порядку оприлюднює на своєму офіційному вебсайті та в інший прийнятний спосіб підготовлене ініціативною групою повідомлення про дату, час, місце, порядок проведення установчих зборів, порядок подання заяв для участі в установчих зборах, відомості про склад ініціативної групи та прізвище, ім'я, електронну адресу та номер телефону відповідальної особи.

За 10 календарних днів до проведення установчих зборів приймання заяв для участі у них припиняється. На підставі поданих заяв ініціативна група складає список учасників установчих зборів, кандидатур до нового складу громадської ради та в разі потреби уточнює місце проведення установчих зборів, про що орган повідомляє на своєму офіційному вебсайті та в інший прийнятний спосіб.

З огляду на наведене Велика Палата Верховного Суду вважає, що цей спір відноситься до юрисдикції адміністративних судів, а посилання Міськради у касаційній скарзі на порушення судами предметної юрисдикції є безпідставними та необґрунтованими.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 червня 2019 року у справі № 501/3247/15-а можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885746>.

Участь прокурора під час судового розгляду кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення є обов'язковою, крім випадку, передбаченого кримінальним процесуальним законом

26 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула у судовому засіданні кримінальне провадження за обвинуваченням ОСОБА_1, у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 125 КПК. У касаційній скарзі прокурор просить скасувати судові рішення суду першої та апеляційної інстанцій і призначити новий розгляд у суді першої інстанції. Свої вимоги аргументує тим, що розгляд в суді першої інстанції відбувся за відсутності прокурора, участь якого у силу ст. 36 КПК є обов'язковою. Заперечує правильність рішення суду про недопуск прокурора до участі у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення щодо ОСОБА_1, оскільки обвинувальний акт прокурором направлявся в суд і, позбавивши прокурора можливості брати участь в судовому засіданні, суд порушив принцип змагальності сторін, чим обмежив права потерпілої, адже вона мала би доводити фактичні обставини кримінального провадження за відсутності доказів на підтвердження обвинувачення.

За результатами розгляду Велика Палата прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Відсутність прокурора під час судового розгляду кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, свідчить: 1) про відсутність сторони обвинувачення (адже, потерпілий згідно з главою 36 КПК не уповноважений підтримувати обвинувачення, а враховуючи його правовий статус, він і фактично неспроможний ефективно здійснювати збирання доказів та підтримувати обвинувачення самостійно); 2) про порушення засад рівності, змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; 3) про відсутність балансу приватних та публічних інтересів у таких кримінальних провадженнях.

У зв'язку з цим, участь прокурора у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення є додатковою правовою гарантією забезпечення прав потерпілого у кримінальному провадженні, а також сприяє повному, всебічному та об'єктивному розгляду справи.

На підставі викладеного вище Велика Палата Верховного Суду дійшла наступних висновків:

1) участь прокурора у судовому розгляді кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення, врегульованому приписами глави 36 КПК, відноситься до функції підтримання публічного обвинувачення;

2) встановлений главою 36 КПК процесуальний порядок здійснення кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення за правовою природою є приватно-публічною формою обвинувачення і не виключає повноважень прокурора щодо здійснення ним функцій процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання державного обвинувачення в суді, крім повноваження ініціювати кримінальне провадження за відсутності заяви потерпілого про злочин;

3) участь прокурора під час судового розгляду кримінальних проваджень у формі приватного обвинувачення як гарантія забезпечення засад рівності та змагальності, а також захисту прав та законних інтересів потерпілого, є обов'язковою, крім випадку, коли прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, а потерпілий висловив згоду на підтримання обвинувачення в суді (ч. 5 ст. 340 КПК).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 червня 2019 року у справі № 404/6160/16-к можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885531>.

Спір за позовом фізичної особи, яка не має статусу підприємця, про оскарження рішення органу Антимонопольного комітету України та його органів підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

03 липня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Господарського суду Харківської області від 20 грудня 2018 року та постанову Східного апеляційного господарського суду від 28 січня 2019 року, у справі за позовом ОСОБА_1 до Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України про визнання недійсним та скасування рішення, зобов'язання вчинити дії.

Велика Палата Верховного Суду не погоджується з висновками судів попередніх інстанцій щодо цивільної юрисдикції розгляду цієї справи та вважає, що цей спір слід вирішувати в порядку господарського судочинства з огляду на таке.

Вимогами у цій справі є визнання протиправним та скасування рішення органу Антимонопольного комітету України про закриття провадження у справі за позовом фізичної особи.

Згідно з пунктом 1 частини першої статті 19 Кодексу адміністративного судочинства України юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження.

Відповідно до приписів частини першої та другої статті 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» заявник, відповідач, третя особа мають право оскаржити рішення органів Антимонопольного комітету України повністю або частково до господарського суду у двомісячний строк з дня одержання рішення. Рішення Антимонопольного комітету України, адміністративної колегії Антимонопольного комітету України та державного уповноваженого Антимонопольного комітету України оскаржуються до господарського суду міста Києва. Рішення адміністративної колегії територіального відділення Антимонопольного комітету України оскаржуються до господарських судів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

Вказані норми прямо передбачають вирішення спору господарським судом, тобто законом встановлено інший порядок судового провадження щодо оскарження рішень

Антимонопольного комітету України та його органів, ніж КАС України, а тому останній не поширює свою дію на спірні відносини.

Натомість відсутність у фізичної особи статусу підприємця не має правового значення для визначення юрисдикції спору, оскільки господарські суди розглядають справи у будь-яких спорах, пов'язаних з оскарженням рішень Антимонопольного комітету України та його органів, незалежно від суб'єктного складу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 липня 2019 року у справі № 922/3506/18 можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885655>.

Спори за позовом фізичної особи – підприємця щодо оскарження рішення адміністративної колегії відділення Антимонопольного комітету України в частині покладення обов'язків голови колегії на члена колегії не підлягають розгляду в судовому порядку

26 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула адміністративну справу за позовом фізичної особи – підприємця ОСОБА_1 (далі – ФОП ОСОБА_1) до Чернівецького обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (далі – Чернівецьке відділення АМК, АМК відповідно) про визнання недійсним рішення адміністративної колегії Чернівецького відділення АМК (далі – Колегія) від 16 травня 2018 року, оформленого протоколом № 5, в частині покладення обов'язків голови Колегії на члена Колегії – завідувача юридичного сектору Фуркала С. О. за касаційною скаргою ФОП ОСОБА_1 на ухвалу Чернівецького окружного адміністративного суду від 19 листопада 2018 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 15 січня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Як встановлено судами та вбачається з матеріалів справи, оскаржуваним рішенням Колегії від 16 травня 2018 року, оформленим протоколом № 5, покладено обов'язки голови Колегії на члена Колегії – завідувача юридичного сектору Фуркала С. О.; вирішено припинити порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції ФОП ОСОБА_1, передбаченого частиною першою статті 4 Закону № 2210-III.

Вирішуючи питання щодо визначення юрисдикції, в межах якої має розглядатися ця справа, Велика Палата Верховного Суду виходить із таких міркувань.

За змістом частини першої статті 5 КАС кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушені її права, свободи або законні інтереси.

Отже, обов'язковою умовою надання правового захисту судом є наявність відповідного порушення суб'єктом владних повноважень прав, свобод або інтересів особи на момент її звернення до суду. Тобто у порядку адміністративного судочинства може бути оскаржене лише таке рішення, яке порушує безпосередньо права чи обов'язки позивача.

Стороною у справі є АМК. Спiр у справi виник з незгодою позивача з рiшенням Колегiї вiд 16 травня 2018 року, оформленим протоколом № 5, в частинi покладення обов'язкiв голови Колегiї на члена Колегiї – завiдувача юридичного сектору Фуркала С. О. До того ж, цим же рiшенням постановлено припинити порушення законодавства про захист вiд недобросовiсної конкуренцiї ФОП ОСОБА_1, передбачене частиною першою статтi 4 Закону № 2210-III, за що накладено штраф у розмiрi 12 тис. грн.

Вiдповiдно до пункту 7 частини першої статтi 20 Господарського процесуального кодексу України (далi – ГПК) господарськi суди розглядають справи у спорах, що виникають у зв'язку зi здiйсненням господарської дiяльностi, та iншi справи у визначених законом випадках, зокрема: справи у спорах, що виникають з вiдносин, пов'язаних з захистом економiчної конкуренцiї, обмеженням монополiзму в господарській дiяльностi, захистом вiд недобросовiсної конкуренцiї, у тому числi у спорах, пов'язаних з оскарженням рiшень АМК, а також справи за заявами органiв АМК з питань, вiднесених законом до їх компетенцiї, крiм спорiв, якi вiднесенi до юрисдикцiї Вищого суду з питань iнтелектуальної власностi.

Проте, як наголошує позивач, вiн не оскаржує рiшення про накладення штрафу чи про порушення законодавства у сферi захисту економiчної конкуренцiї, а оскаржує лише рiшення про покладення обов'язкiв голови Колегiї на члена Колегiї – завiдувача юридичного сектору Фуркала С. О., а отже, на його думку, зазначене рiшення Колегiї є рiшенням суб'єкта владних повноважень.

Так, суди першої та апеляцiйної iнстанцiй, вiдмовляючи у вiдкриттi провадження у справi за позовом ФОП ОСОБА_1 до Чернiвецького вiддiлення АМК про визнання недiйсним рiшення Колегiї вiд 16 травня 2018 року, оформленого протоколом № 5, в частинi покладення обов'язкiв голови Колегiї на члена Колегiї – завiдувача юридичного сектору Фуркала С. О., виходили з того, що цей спiр не є публiчно-правовим, а в силу наведених приписiв пункту 7 частини першої статтi 20 ГПК мають вирiшуватися судами за правилами господарського судочинства.

Виходячи з наведених норм та враховуючи суб'єктний склад учасникiв справи, спiр щодо оскарження рiшення Колегiї в частинi припинення порушення законодавства про захист вiд недобросовiсної конкуренцiї має вирiшуватися за правилами господарського судочинства.

Водночас Велика Палата Верховного Суду вважає за необхiдне зазначити, що за змiстом позовної заяви та доводами касацiйної скарги ФОП ОСОБА_1 оскаржує рiшення Колегiї не в частинi припинення порушення законодавства про захист вiд недобросовiсної конкуренцiї, а в iншiй частинi, яка прав i обов'язкiв позивача у межах спiрних правовiдносин не стосується. Обраний ФОП ОСОБА_1 спiсiб захисту є неефективним, оскiльки задоволення заявленої позовної вимоги не зумовлює виникнення будь-яких прав i обов'язкiв для позивача, а тому воно не може бути предметом спору.

Вiдсутнiсть спору, у свою чергу, виключає можливiсть звернення до суду, оскiльки вiдсутнє право, що пiдлягає судовому захисту.

При цьому Велика Палата Верховного Суду зазначає, що поняття «спір, який не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства» слід тлумачити в більш широкому значенні, тобто як поняття, що стосується тих спорів, які не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства, так і тих, які взагалі не підлягають судовому розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 червня 2019 року у справі № 824/1115/18-а можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885770>.

Спір про позбавлення суб`єкта оціночної діяльності кваліфікаційного свідоцтва підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

26 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_4 (далі також – позивач) до Фонду державного майна України (далі також – Фонд) про визнання недійсним рішення екзаменаційної комісії за касаційною скаргою позивача на ухвалу Печерського районного суду м. Києва від 21 червня 2018 року і постанову Київського апеляційного суду від 25 жовтня 2018 року, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Суди першої й апеляційної інстанцій вважали, що оскільки позовні вимоги стосувалися визнання незаконним пункту 1.7 рішення екзаменаційної комісії, оформленого протоколом № 102 від 22 лютого 2018 року, то спір про цивільне право відсутній.

Відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про Фонд державного майна України» у редакції, чинній на час прийняття оскарженого рішення, Фонд є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що реалізує державну політику, зокрема, у сфері державного регулювання оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності.

На це також вказує частина перша статті 24 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» у редакції, чинній на час прийняття оскарженого рішення: органом державної влади, який здійснює державне регулювання оціночної діяльності в Україні, є Фонд.

Фонд у сфері оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності здійснює, зокрема, державне регулювання оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності; контроль за виконанням суб`єктами оціночної діяльності та оцінювачами вимог законодавства; контроль за дотриманням єдності методичного та організаційного забезпечення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності (пункт 5 частини першої статті 5 Закону України «Про Фонд державного майна України» у зазначеній редакції).

Однією з форм контролю Фонду за дотриманням суб`єктами оціночної діяльності та оцінювачами вимог законодавства є позбавлення кваліфікаційного свідоцтва. Так, відповідно до частини другої статті 16 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» у вказаній редакції, рішення про позбавлення кваліфікаційного свідоцтва (його анулювання) екзаменаційна комісія

приймає за письмовим поданням заінтересованих осіб з таких підстав: неодноразове грубе порушення оцінювачем нормативно-правових актів з оцінки майна; рішення суду за фактами непрофесійної оцінки майна, яка проведена оцінювачем; наявність у оцінювача непогашеної судимості за корисливі злочини; з'ясування факту неправомірної видачі кваліфікаційного свідоцтва; з'ясування факту порушення оцінювачем обмежень, встановлених статтею 8 цього Закону.

Рішення екзаменаційної комісії оформлюються протоколами. Рішення про позбавлення оцінювача кваліфікаційного свідоцтва може бути оскаржено в судовому порядку. Порядок роботи екзаменаційної комісії встановлюється Фондом (частини четверта та сьома статті 16 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» у редакції, чинній на час прийняття оскарженого рішення).

Відповідно до покладених завдань екзаменаційна комісія приймає рішення щодо необхідності проходження підвищення кваліфікації оцінювачем (оцінювачами) за напрямами оцінки майна та спеціалізаціями в межах цих напрямів, що відповідають напрямам та спеціалізаціям звіту про оцінку майна, до якого були зауваження.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з судами першої й апеляційної інстанцій у тому, що з огляду на припис пункту 9 частини першої статті 19 КАС України та вимогу позивача визнати недійсним рішення екзаменаційної комісії, прийняте нею під час здійснення владних управлінських функцій щодо контролю за дотриманням суб'єктом оціночної діяльності вимог чинного законодавства України, такий спір слід розглядати за правилами адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 червня 2019 року у справі № 757/15346/18-ц можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885792>.

Юрисдикція спорів за участю фізичних осіб – підприємців визначається залежно від того, чи виступають такі особи суб'єктами господарювання саме у спірних правовідносинах

03 липня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу фізичної особи – підприємця Григорчука Владислава Борисовича (далі – ФОП Григорчук В. Б.) на постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 18 грудня 2018 року, у справі за позовом Одеської міської ради (далі – Міськрада) до відповідачів: ФОП Григорчука В. Б., Фізичної особи – підприємця Кузьменка Олександра Олеговича (далі – ФОП Кузьменко О. О.), за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Департаменту комунальної власності Міськради, про стягнення солідарно 190 157,50 грн збитків, і прийняла постанову, в якій зазначила наступне.

Фізична особа, яка бажає реалізувати своє конституційне право на підприємницьку діяльність, після проходження відповідних реєстраційних та інших передбачених законодавством процедур не позбавляється статусу фізичної особи, а набуває до свого статусу фізичної особи нової ознаки – суб'єкта господарювання. Вирішення питання

про юрисдикційність спору залежить від того, чи виступає фізична особа – сторона у відповідних правовідносинах – як суб'єкт господарювання, та від визначення цих правовідносин як господарських.

Суди попередніх інстанцій установили, що Григорчук В. Б. та Кузьменко О. О. є в рівних частинах власниками готельного комплексу «ІНФОРМАЦІЯ_1» загальною площею 2276,7 кв. м.

Разом з тим відповідно до наявних у матеріалах справи копій витягів з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань Григорчук В. Б. та Кузьменко О. О. зареєстровані як ФОП із 13 серпня 2004 року та 03 грудня 2015 року відповідно. Відомостей про припинення їх підприємницької діяльності станом на дату звернення з позовом немає.

Одним із видів діяльності ФОП Григорчука В. Б. та ФОП Кузьменка О. О. є діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування.

Ухвалюючи оскаржувану постанову, апеляційний господарський суд мотивовано послався на те, що діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування з метою отримання прибутку є одним із видів підприємницької діяльності. Позивач довів обставини користування відповідачами земельною ділянкою з метою здійснення господарської діяльності; готель «ІНФОРМАЦІЯ_1» функціонує шляхом надання послуг з резервування та розміщення в готельних номерах.

За таких обставин суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що спір у цій справі за суб'єктним складом учасників та характером правовідносин підлягає вирішенню в господарських судах.

Посилання суду першої інстанції на постанову Київського районного суду міста Одеси від 16 травня 2008 року у справі № 2-а-346, якою за Григорчуком В. Б. та Кузьменком О. О. визнано в рівних частках право власності на земельну ділянку, суд апеляційної інстанції правильно не взяв до уваги, оскільки вказане рішення не впливає на питання визначення юрисдикції цієї справи (не змінює господарського характеру спірних правовідносин сторін), а також з огляду на те, що на день розгляду справи відсутні докази реєстрації права власності на земельну ділянку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 липня 2019 року у справі № 916/1261/18 можна ознайомитися за посиланням: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82885809>.

Встановлення факту участі особи у бойових діях та безпосередньої участі в АТО здійснюється в позасудовому порядку і є складовою процесу надання особі статусу учасника бойових дій. У разі відмови в наданні такого статусу особа має право звертатися до суду, в тому числі щодо встановлення факту участі в АТО чи інших подіях, які дають право на визнання його учасником бойових дій

3 липня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Міністерства оборони України на рішення Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області від 13 листопада 2017 року та постанову Апеляційного суду Донецької області від 25 січня 2018 року у цивільній справі за заявою ОСОБА_1,

заінтересована особа – Міністерство оборони України, про встановлення факту, що має юридичне значення, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

ОСОБА_1 звернувся із заявою про встановлення факту його участі у бойових діях, посилаючись на те, що він звертався до Міністерства оборони України з проханням встановити йому статус учасника бойових дій під час здійснення АТО, проте отримав відповідь, що його до списку таких учасників не внесено. Встановлення цього факту необхідно заявникові для отримання статусу учасника бойових дій. При цьому рішення, дії чи бездіяльність органів, уповноважених приймати рішення про надання статусу учасника бойових дій, заявник не оскаржує.

З огляду на викладене справа не містить ознак публічно-правового спору.

Крім того, ОСОБА_1 звернувся до суду із заявою в порядку окремого провадження, яке є видом непозовного цивільного судочинства, посилаючись на положення статей 256-259 ЦПК України у редакції, чинній на час його звернення до суду.

З аналізу положень статті 6 Закону № 3551-XII вбачається, що на час заявленого ОСОБА_1 завершення участі в АТО у листопаді 2014 року законодавством не було передбачено визнання учасниками бойових дій осіб, які у складі добровольчих формувань брали участь в АТО. Відповідно й затверджений на виконання вимог цього Закону Порядок не визначав процедуру надання статусу учасника бойових дій таким особам.

Звертаючись із заявою про встановлення факту, що має юридичне значення, особа відповідно до вимог статті 258 ЦПК України вказує мету встановлення юридичного факту, яка дає можливість зробити висновок, чи дійсно цей факт є юридичним і чи зумовлює він правові наслідки. У заяві необхідно також вказати причини неможливості одержання або відновлення документів, що посвідчують цей факт, та навести докази його існування.

Згідно із заявою ОСОБА_1 встановлення факту участі у бойових діях необхідне йому для отримання статусу учасника бойових дій. На підтвердження цього факту заявник послався на наявність свідків із числа військовослужбовців, які разом з ним брали участь в АТО, фото- та відеоматеріали, вирок суду. При цьому до комісії, уповноваженої розглядати матеріали про визнання осіб учасниками бойових дій (у тому числі й такі докази, як показання свідків), ОСОБА_1 не звертався.

З аналізу норм Порядку та Положення вбачається, що встановлення факту участі особи в АТО є складовою процесу надання їй статусу учасника бойових дій, для якого визначений позасудовий порядок, який здійснюють спеціально уповноважені на це органи (комісії, міжвідомчі комісії). Насамперед передбачено звернення особи, яка претендує на надання статусу учасника бойових дій, до комісії, а в разі відмови в наданні такого статусу особа має право звертатися до суду для оскарження рішення комісії, в тому числі щодо встановлення факту участі в АТО чи інших подіях, які дають право на визнання його учасником бойових дій. Під час вирішення комісією питання про надання особі статусу учасника бойових дій підлягають дослідженню ті самі обставини, на які ОСОБА_1 послався, обґрунтовуючи заяву про встановлення факту його участі у бойових діях.

Розгляд такої заяви судом є фактично перебиранням на себе органом судової влади функції, яку покладено на спеціально уповноважений орган, що має відповідну компетенцію. При цьому заявник не навів обставин, які б свідчили про неможливість отримання документа, що посвідчує його участь у бойових діях в інший спосіб. Адже в силу положень Порядку та Положення показання певних осіб, визначених ними, входить до переліку документів, які підтверджують участь у бойових діях та надаються до відповідної комісії для підтвердження такої участі.

На час звернення ОСОБА_1 до суду із цією заявою чинне законодавство передбачало позасудову процедуру підтвердження особою її участі в бойових діях з метою отримання статусу учасника бойових дій. Визначено орган, який уповноважений приймати таке рішення, встановлено перелік документів, необхідних для підтвердження участі особи в бойових діях. Перекладання на суд функцій такого органу суперечило б вимогам закону, створило б умови для уникнення встановленої законодавством процедури отримання статусу учасника бойових дій та поставило б у нерівні умови осіб, які отримують такий статус з дотриманням цієї процедури. Проте особа, якій рішенням уповноваженого органу (комісії) відмовлено у визнанні учасником бойових дій, не позбавлена права звернутися до суду з метою оскарження такого рішення, і під час дослідження обставин відмови в позовному провадженні можуть досліджуватися, зокрема, докази, надані особою на підтвердження факту участі у бойових діях разом з іншими обставинами, заслуховуватись доводи і заперечення сторін.

З урахуванням наведеного зазначений спір не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, а повинен вирішуватись у позасудовому порядку відповідно до встановленої законодавством процедури.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 3 липня 2019 року у справі № 233/2929/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998173>.

Спір про визнання протиправною бездіяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо неналежного здійснення контролю за виконанням його уповноваженою особою своїх посадових обов'язків підлягає вирішенню в порядку адміністративного судочинства

03 липня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд) на постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 13 липня 2016 року у справі № 804/16079/15 за позовом ОСОБА_1 до Фонду про визнання протиправною бездіяльності, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Щодо юрисдикції спору.

Як встановлено матеріалами справи, позивачка звернулась до адміністративного суду з позовом до Фонду про визнання протиправною бездіяльності відповідача щодо неналежного здійснення контролю за виконанням працівником Фонду, а саме уповноваженою особою ОСОБА_2, своїх посадових обов'язків.

Нормативно-правове регулювання статусу Фонду дозволяє зробити висновки, що Фонд у цих відносинах є суб`єктом публічного права, створений з метою реалізації публічних інтересів держави у сфері гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку, здійснює нормативне регулювання, тобто наділений владними управлінськими функціями та є суб`єктом владних повноважень у розумінні КАС України.

Отже, вирішуючи справу по суті позовних вимог, суди попередніх інстанцій правильно виходили з того, що спір у цій справі є публічно-правовим і належить до юрисдикції адміністративних судів.

Щодо суті спору.

ОСОБА_1 в адміністративному позові посилається на те, що її права порушені у зв`язку з несвоєчасним та неналежним реагуванням з боку посадових осіб Фонду на її звернення. Разом з цим позивачка не зазначає, які саме її права та законні інтереси порушені відповідачем унаслідок ненадання уповноваженою особою відповідей на питання та пропозиції ОСОБА_1, викладені у її зверненнях від 04 та 26 серпня 2015 року.

Зважаючи на те, що Законом № 4452-VI не покладено повноважень на Фонд здійснювати контроль за виконанням уповноваженою особою як ліквідатором банку обов`язків щодо розгляду звернень громадян, а також ураховуючи те, що позивачка не довела порушення своїх прав та законних інтересів Фондом і що вона не ставить питання про поновлення порушених, на її думку, прав та законних інтересів, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що позовні вимоги ОСОБА_1 задоволенню не підлягають.

При цьому Велика Палата Верховного Суду зауважує, що за наявності відповідних підстав ОСОБА_1 у встановленому законом порядку має право самостійно звернутися до суду з позовом про застосування наслідків нікчемності правочинів, про що вона просила у своїх зверненнях на адресу уповноваженої особи як ліквідатора ПАТ «Омега банк».

Отже, помилковими є висновки Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду про наявність підстав для задоволення позовних вимог ОСОБА_1 про визнання протиправною бездіяльності Фонду щодо неналежного здійснення контролю за виконанням уповноваженою особою своїх посадових обов`язків, натомість постановою Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 19 січня 2016 року про відмову в задоволенні позову є законною та об`ґрунтованою.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 липня 2019 року у справі № 804/16079/15 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998279>.

У спорах, пов'язаних із правом власності на земельні ділянки, недійсними можуть визнаватися як рішення органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, на підставі яких видано державні акти на право власності на земельні ділянки, так і самі акти на право власності на земельні ділянки

12 грудня 2018 року Велика Палата Верховного Суду розглянула заяву заступника Генерального прокурора України про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 10 квітня 2014 року за позовом прокурора Ленінського району м. Севастополя в інтересах держави в особі Севастопольської міської ради до ОСОБА_1, третя особа – Обслуговуючий кооператив «Житлово-будівельне товариство індивідуальних забудовників «Верджинія» (далі – ОК «ЖБТІЗ «Верджинія»), про визнання недійсним державного акта, витребування земельної ділянки з незаконного володіння, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої інстанції, з висновками якого погодилися суди апеляційної та касаційної інстанцій, виходив із такого. Судовим рішенням в адміністративній справі визнано протиправним та скасовано розпорядження Голови СМДА від 5 серпня 2010 року СМДА №-1672-р про скасування розпорядження СМДА від 6 квітня 2010 року №-1080-р, на підставі якого ОСОБА_1 видано оспорюваний державний акт на право власності на земельну ділянку. Таким чином підстава для видачі цього акту існує, а про скасування розпорядження СМДА від 6 квітня 2010 року № 1080-р позовна вимога прокурором не заявлена. Обраний прокурором спосіб захисту порушеного права – визнання державного акту недійсним – не ґрунтується на вимогах закону. Посилання на те, що СМДА з перевищенням повноважень прийняла рішення щодо земель, розпорядження якими здійснює Севастопольська міська рада, судами визнано необґрунтованим.

Право власності на земельну ділянку посвідчується державним актом (частина перша статті 126 ЗК України в редакції, яка була чинною на час виникнення спірних правовідносин).

Рішення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо приватизації земельних ділянок приймається на підставі технічних матеріалів та документів, що підтверджують розмір земельної ділянки.

Отже, державні акти на право власності на земельні ділянки є документами, що посвідчують право власності й видаються на підставі відповідних рішень органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування в межах їх повноважень. У спорах, пов'язаних із правом власності на земельні ділянки, недійсними можуть визнаватися як зазначені рішення, на підставі яких видано відповідні державні акти, так і самі акти на право власності на земельні ділянки. Визнання недійсними державних актів на право власності вважається законним, належним та окремим способом поновлення порушених прав у судовому порядку.

Крім того, згідно з абзацом першим пункту 12 розділу Х «Перехідні положення» ЗК України (у редакції, яка була чинною на момент виникнення спірних правовідносин) до розмежування земель державної та комунальної власності повноваження щодо

розпорядження землями (крім земель, переданих у приватну власність, та земель, зазначених в абзаці третьому цього пункту) у межах населених пунктів здійснюють відповідні сільські, селищні, міські ради, а за межами населених пунктів – відповідні органи виконавчої влади.

У зв'язку із цим до розмежування земель державної та комунальної власності повноваження щодо розпорядження землями в межах м. Севастополя здійснює Севастопольська міська рада, а не СМДА.

За таких обставин, у справі, яка розглядається, суд першої інстанції, з висновками якого погодилися суди апеляційної та касаційної інстанцій, дійшов помилкового висновку про те, що обраний прокурором спосіб захисту не відповідає вимогам закону з тих підстав, що визнання недійсним державного акта на право приватної власності на землю можливе тільки у разі визнання недійсним (незаконним) зазначеного розпорядження, на підставі якого видано цей державний акт.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 грудня 2018 року у справі № 2-3007/11 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998289>.

Велика Палата Верховного Суду підтримала правовий висновок Верховного Суду України, викладений у постановках від 16 вересня 2015 року (провадження № 6-1193цс15) та від 05 жовтня 2016 року (провадження № 6-1582цс16), щодо неможливості звернути стягнення на квартиру як на частину об'єкта нерухомого майна (частину предмета іпотеки) в разі визначення предметом іпотеки за договором іпотеки будинку в цілому, а не окремих квартир

19 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ПАТ «АБ «Укргазбанк» на рішення Апеляційного суду Харківської області від 25 жовтня 2017 року у цивільній справі за позовом ПАТ «АБ «Укргазбанк» до ОСОБА_7, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, – ОСОБА_2, ОСОБА_3, про звернення стягнення на предмет іпотеки, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Чинне законодавство, зокрема ЦК України, Закон № 898-IV та Закон України від 02 жовтня 1992 року № 2654-XII «Про заставу», не містить жодної статті, яка б визначала особливості іпотеки житла – багатоквартирного житлового будинку чи квартир у ньому.

У разі передачі в іпотеку багатоквартирного житлового будинку в цілому, а не окремої квартири у ньому, то таке житлове приміщення – квартира, як і інші нежитлові та допоміжні приміщення, що знаходяться у ньому, не можна вважати відокремленими предметами іпотеки, на які може бути звернуто стягнення, як на самостійні об'єкти нерухомого майна.

Оскільки квартира у багатоквартирному житловому будинку не була самостійним предметом іпотеки, тому позивач не вправі реалізувати свої права іпотекодержателя шляхом примусового звернення стягнення на неї у встановленому законом порядку незалежно від інших квартир у багатоквартирному

житловому будинку, бо таке житлове приміщення як окрема частина об'єкта нерухомого майна не було самостійним предметом іпотеки, а може бути визначено як частка багатоквартирного будинку, який є предметом іпотеки.

За викладених обставин Велика Палата Верховного Суду підтримує правові висновки, викладені у постановах Верховного Суду України від 16 вересня 2015 року (провадження № 6-1193цс15) та від 05 жовтня 2016 року (провадження 6-1582цс16), у яких зазначено, що неможливо звернути стягнення на квартиру як на частину об'єкта нерухомого майна (частину предмета іпотеки) в разі визначення предметом іпотеки за договором іпотеки будинку у цілому, а не окремих квартир.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що суд апеляційної інстанції, вказуючи про можливість задоволення позову про звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом його продажу іпотекодержателем з укладенням договору купівлі-продажу будь-яким способом із наданням йому всіх повноважень, необхідних для здійснення продажу, неправильно застосовував норми права, що регулюють спірні правовідносини, оскільки сторонами у договорі іпотеки визначено, що судовий спосіб звернення стягнення застосовується у випадку, коли позасудове врегулювання не привело до задоволення вимог іпотекодержателя в повному обсязі. Відповідних доказів, які б підтверджували виникнення перешкод для іпотекодержателя у реалізації позасудового способу звернення стягнення на підставі іпотечного застереження у договорі іпотеки, позивачем суду не подано. Отже, позивачем не обґрунтовано порушення, невизнання або оспорення права, за захистом якого він звернувся до суду.

Аналогічний правовий висновок зроблено Великою Палатою Верховного Суду у постановах від 12 травня 2019 року (провадження № 14-112цс19) та від 12 червня 2019 року (провадження № 14-48цс19).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 червня 2019 року у справі № 643/17966/14-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82997488>.

Звільнення працівника у зв'язку зі зміною істотних умов праці, зумовлених змінами в організації виробництва і праці, викликаних об'єктивними причинами – необхідністю переміщення з району проведення антитерористичної операції, є правомірним у разі відмови працівника продовжувати працювати в нових умовах

16 січня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Апеляційного суду Сумської області від 11 жовтня 2016 року в цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до Публічного акціонерного товариства «Комерційний банк «Приватбанк» про поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, стягнення невиплаченої заробітної плати та відшкодування моральної шкоди, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Суди встановили, що на підставі постанови НБУ від 06 серпня 2014 року за № 466 «Про призупинення здійснення фінансових операцій», відповідно до пункту 1 якої банкам України постановлено призупинити здійснення усіх видів фінансових операцій у населених пунктах на території Донецької та Луганської областей, де проводиться

антитерористична операція і які не контролюються українською владою, з метою збереження життя і здоров'я їх працівників і клієнтів, відповідач призупинив фінансову діяльність Донецького регіонального управління ПАТ КБ «Приватбанк», де працював позивач. Тобто зміна організації праці і виробництва, здійснена відповідачем, була викликана об'єктивними причинами – необхідністю переміщення з району проведення антитерористичної операції.

Згідно з пунктом 6 частини першої статті 36 КЗпП України підставою для припинення трудового договору є відмова працівника від переведення на роботу в іншу місцевість разом з підприємством, установою, організацією, а також відмова від продовження роботи у зв'язку зі зміною істотних умов праці.

Зміна істотних умов праці, передбачена частиною третьою статті 32 КЗпП України, за своїм змістом не тотожна звільненню у зв'язку зі зміною організації виробництва і праці, скороченням чисельності або штату працівників на підставі пункту 1 частини першої статті 40 цього Кодексу, оскільки передбачає продовження роботи за тією ж спеціальністю, кваліфікацією чи посадою, але за новими умовами праці.

Таким чином, зміна істотних умов праці може бути визнана законною тільки в тому випадку, якщо буде доведена наявність змін в організації виробництва і праці. Якщо такі зміни не вводяться, власник не має права змінити істотні умови праці.

Ураховуючи зазначене, Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками суду апеляційної інстанції про те, що зміна істотних умов праці позивача є законною, тому що відбулися зміни в організації виробництва і праці відповідача. Оскільки ОСОБА_1 відмовився продовжувати працювати на нових умовах, що встановлено судом апеляційної інстанції, звільнення його на підставі пункту 6 статті 36 КЗпП України є правомірним.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 582/1001/15-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998278>.

Спір щодо визнання протиправним і скасування рішення виконавчого комітету міської ради про заборону розміщення нових об'єктів та нового будівництва з підстав виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня є публічно-правовим, а тому підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства

25 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Обслуговуючого кооперативу «Парусний» (далі – ОК «Парусний») на рішення Господарського суду Одеської області від 24 липня 2018 року та постанову Південно-західного апеляційного господарського суду від 19 листопада 2018 року за позовом ОК «Парусний» до Виконавчого комітету Чорноморської міської ради Одеської області (далі – Виконком, Міськрада відповідно), третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача – Товариство з обмеженою відповідальністю «Будівельна фірма «Моноліт» (далі – ТОВ «БФ «Моноліт»), про визнання протиправним та скасування рішення, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Рішенням Виконкому від 24 листопада 2016 року № 434 «Про заборону розміщення нових об'єктів та нового будівництва на землях 5-го та 9-го мікрорайонів в межах території вулиць Паркової, Приморської та Пляжної, споживчого кооперативу «Престижний» в місті Чорноморську Одеської області» ухвалено: до стабілізації зсувних процесів уздовж узбережжя Чорного моря заборонити розміщення нових об'єктів та нове будівництво на землях 5-го та 9-го мікрорайонів у межах територій вулиць Паркової, Приморської, Пляжної, Споживчого кооперативу «Престижний» у місті Чорноморську Одеської області; до стабілізації зсувних процесів уздовж узбережжя Чорного моря заборонити управлінню архітектури та містобудування Міськради надавати містобудівні умови та обмеження забудови земельних ділянок і будівельних паспортів на територіях, зазначених у пункті 1 цього рішення; відділу державного архітектурно-будівельного контролю Виконкому повідомити всіх забудовників територій, зазначених в пункті 1, про необхідність припинити початок нового будівництва на період виконання протизсувних заходів; управлінню архітектури та містобудування Міськради та відділу державного архітектурно-будівельного контролю Виконкому щомісячно складати акт контролю за виконанням цього рішення.

Приймаючи рішення про заборону розміщення нових об'єктів та нового будівництва з підстав виникнення надзвичайної ситуації місцевого рівня, відповідач реалізовував делеговані повноваження у сфері управлінської діяльності відповідно до положень Закону № 280/97-ВР, і його акт, прийнятий під час реалізації цих повноважень, забороняє певну поведінку особам у сфері суспільних відносин з питань містобудування і є обов'язковим до виконання на відповідній території.

Зважаючи на викладене, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що спір, який є предметом цього розгляду, є публічно-правовим, оскільки виник за участю суб'єкта владних повноважень, який реалізовує у спірних правовідносинах надані йому чинним законодавством владні управлінські функції на відповідній території, а відтак висновок суду апеляційної інстанції про закриття провадження у справі є законним та обґрунтованим.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2019 року у справі № 916/358/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82997482>.

Спір про визнання недійсними рішення про визнання знака добре відомим та наказу про затвердження такого рішення є приватноправовим і підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

25 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційні скарги Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (далі – Міністерство) та ПАТ «Фармак» на постанову Київського апеляційного господарського суду від 26 червня 2018 року у справі № 910/17792/17 за позовом ПАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» до Міністерства, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача – ПАТ «Фармак», про визнання недійсними рішення і наказу щодо

визнання знака добре відомим в Україні та зобов'язання вчинити дії, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Позивач є власником знака для товарів і послуг «Корвалол-Дарниця» за свідоцтвом України № 49087 (дата подання заявки 7 серпня 2003 року), який зареєстрований відносно товарів класів 5 і 16, а також послуг класу 35 МКТП.

Спір, як стверджує позивач, виник в результаті того, що станом на 1 грудня 2002 року ступінь відомості знака «Корвалол Corvalolum» у відповідному секторі суспільства не був достатнім для визнання вказаного позначення добре відомим на території України, добра відомість вказаного знака не підтверджується фактичними даними та доказами, тому Апеляційна палата Міністерства дійшла помилкового висновку про добру відомість знака «Корвалол Corvalolum», що порушує майнові права та інтереси позивача.

Щодо юрисдикції спору.

Відповідно до частин першої, четвертої статті 25 Закону № 3689-XII охорона прав на добре відомий знак здійснюється згідно зі статтею 6 bis Паризької Конвенції про охорону промислової власності та цим Законом на підставі визнання знака добре відомим Апеляційною палатою або судом. З дати, на яку за визначенням Апеляційної палати чи суду знак став добре відомим в Україні, йому надається правова охорона така сама, якби цей знак був заявлений на реєстрацію в Україні. При цьому вона поширюється також на товари і послуги, що не споріднені з тими, для яких знак визнано добре відомим в Україні, якщо використання цього знака іншою особою стосовно таких товарів і послуг вказуватиме на зв'язок між ними та власником добре відомого знака і його інтересам, ймовірно, буде завдано шкоди таким використанням.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що за чинним на час виникнення спірних правовідносин законодавством, зокрема Законом № 3689-XII, Паризькою Конвенцією про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, яка є чинною в Україні з 25 грудня 1991 року, Порядком, наслідками визнання торгового знака добре відомим в Україні є можливість забороняти його використання на товарах та послугах, що є неоднорідними з тими, для яких його визнано добре відомим, а також право власника знака вимагати заборони використання позначення, складова частина якого відтворює добре відомий знак.

Таким чином, результат оскарження прийнятого рішення та наказу про дату, з якої знак став добре відомим в Україні, безпосередньо підтверджує, змінює чи припиняє відповідне право ПАТ «Фармак» на знак «Корвалол Corvalolum» як на добре відомий.

Отже, спір про визнання недійсними рішення про визнання знака добре відомим та наказу про затвердження такого рішення є спором про охорону права інтелектуальної власності ПАТ «Фармак». Вказані обставини свідчать про те, що спір, який виник у цих правовідносинах, пов'язаний із захистом прав інтелектуальної власності у спорі учасників приватноправових відносин про таке право, а тому з огляду на склад учасників спору та предмет позову його вирішення віднесено до юрисдикції господарського суду (аналогічний правовий висновок викладено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 16 жовтня 2018 року, в справі № 910/18195/17).

Щодо суті спору.

Із позовної заяви та судових рішень вбачається, що ПАТ «ФФ «Дарниця» звернулося до господарського суду з позовом до Міністерства про визнання недійсним рішення Апеляційної палати Міністерства від 20 червня 2017 року про визнання добре відомим в Україні знака «Корвалол Corvalolum» на ім'я ПАТ «Фармак» для товарів 5 класу МКТП «фармацевтичні препарати, а саме: снодійні, заспокійливі, седативні, спазмолітичні препарати, кардіологічні лікарські засоби» станом на 1 грудня 2002 року та наказу Міністерства від 19 липня 2017 року № 1037 «Про затвердження рішення Апеляційної палати щодо заяви про визнання знака «Корвалол Corvalolum» добре відомим в Україні», зобов'язання Міністерства виключити знак «Корвалол Corvalolum» із переліку знаків, визнаних добре відомими в Україні, та здійснити публікацію про це в офіційному бюлетені «Промислова власність».

Вирішуючи спір по суті, господарські суди попередніх інстанцій не врахували, що спірним рішенням Апеляційної палати Міністерства визнано знак добре відомим на ім'я ПАТ «Фармак» за його заявою і, вимагаючи визнання недійсним вказаного рішення, позивач фактично оспорує право власності ПАТ «Фармак».

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, можуть вступити у справу на стороні позивача або відповідача, якщо рішення у справі може вплинути на їхні права чи обов'язки щодо однієї зі сторін. Отже, особа, яка бажає взяти участь у справі як третя особа без самостійних вимог, має перебувати з однією зі сторін у матеріальних правовідносинах, які в результаті прийняття судом рішення у справі зазнають певних змін.

Підставою для вступу (залучення) в судовий процес такої третьої особи є її заінтересованість у результатах вирішення спору – ймовірність виникнення в майбутньому в неї права на позов або пред'явлення до неї позовних вимог зі сторони позивача чи відповідача. Водночас предмет спору повинен перебувати за межами цих правовідносин, інакше така особа може мати самостійні вимоги на предмет спору. Для таких третіх осіб неможливий спір про право з протилежною стороною у зазначеному процесі. Якщо такий спір допускається, то ця особа повинна мати становище співвідповідача у справі, а не третьої особи.

Отже, не можна покладати на третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, будь-які матеріально-правові обов'язки, а також установлювати чи захищати їх права, тобто винести рішення або ухвалу суду про права чи обов'язки цих третіх осіб.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 червня 2019 року у справі № 910/17792/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83000777>.

Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України щодо юрисдикції спорів за позовом податкових органів до нотаріуса про вчинення протесту податкових векселів, зазначивши, що такі спори підлягають розгляду в порядку адміністративного, а не цивільного судочинства

26 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Офісу великих платників податків Державної фіскальної служби (далі – Офіс) на рішення Зарічного районного суду міста Суми від 12 червня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Сумської області від 19 жовтня 2017 року у цивільній справі за позовом Офісу до Приватного нотаріуса про скасування постанови про відмову у вчиненні нотаріальної дії, зобов'язання вчинити дії, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Згідно зі змістом позовної заяви Офісу підставою вимоги про зобов'язання скасувати постанову Приватного нотаріуса про відмову у вчиненні нотаріальної дії стало невиконання ТОВ «Горобина» як платником податків податкових векселів, а позивач з метою виконання своїх повноважень як орган виконавчої влади відповідно до вимог пункту 225.7 статті 225 ПК України звернувся до нотаріуса із заявою про вчинення протесту податкових векселів, оскільки контролює своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків, зборів, платежів, а також здійснює контроль у сфері виробництва, обігу та реалізації підакцизних товарів, здійснює контроль за їх цільовим використанням.

Спір у справі виник у зв'язку з незгодою позивача з відмовою Приватного нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії – протесті податкових векселів у неплатоспроможності, що видані ТОВ «Горобина» та авальовані ПАТ «КБ «Приватбанк».

Згідно зі статтею 92 Закону № 3425-XII протест векселів про неоплату, неакцепт або недатування акцепту провадиться нотаріусами відповідно до законодавства України про переказний і простий вексель.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з висновками колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду, що між сторонами виник публічно-правовий спір, пов'язаний зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, який і за суб'єктивним складом і за характером спірних правовідносин має розглядатися у порядку адміністративного судочинства.

Одним із видів векселів є податковий вексель.

Відповідно до підпункту 14.1.176 пункту 14.1 статті 14 ПК України (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) податковий вексель, авальований банком (податкова розписка) – простий вексель, авальований банком, що видається векселедавцем: до отримання з акцизного складу спирту етилового, до отримання з нафтопереробного підприємства нафтопродуктів або до ввезення нафтопродуктів на митну територію України і є забезпеченням виконання ним зобов'язання сплатити суму акцизного податку у строк, визначений статтями 225, 229 цього Кодексу.

Тобто податковий вексель є податковою розпискою, яка підтверджує податкове зобов'язання векселедавця сплатити акцизний збір.

Податковий вексель вважається погашеним векселедавцем у разі сплати суми податку в повному обсязі та в зазначений у податковому векселі строк.

За своєю правовою природою погашення податкового векселя є виконанням обов'язку зі сплати податку, одним із видів якого є акцизний збір.

У справі, що розглядається, позивач звернувся до суду з позовом з метою реалізації передбачених вказаними нормами матеріального права повноважень щодо здійснення державного контролю за дотриманням податкового законодавства. Здійснення такого державного контролю означає обов'язковість прийнятих за його результатами рішень для підконтрольного суб'єкта, що свідчить про владно-управлінський характер, а відтак і публічно-правову природу таких правовідносин.

Відповідно до пункту 3 частини першої статті 183-3 КАС України у редакції, чинній на час звернення до суду, в адміністративному порядку здійснювалося провадження у справах за зверненням органів податків і зборів при здійсненні ними передбачених законом повноважень і здійснювалося на підставі подання таких органів щодо стягнення коштів за податковим боргом.

З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду вважає, що між сторонами виник публічно-правовий спір, пов'язаний зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій, а саме з приводу сплати акцизного збору, який підлягає розгляду у порядку адміністративного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від висновку Верховного Суду України, викладеного у постановках від 28 березня 2012 року у справі № 6-11цс12, від 18 липня 2012 року у справі № 6-75цс12, від 07 листопада 2012 року у справі № 6-111цс12, від 14 листопада 2012 року у справі № 6-138цс12, від 26 грудня 2012 року у справі № 6-155цс12, від 16 січня 2013 року у справі № 6-160цс12, від 13 лютого 2013 року у справі № 6-159цс12, про те, що спір за позовом податкових інспекцій до нотаріуса щодо протесту податкового векселя, який по суті є податковою розпискою, підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 червня 2019 року у справі № 591/4543/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82997490>

Спори, пов'язані з питаннями реалізації правового статусу особи, яка перебуває на посаді публічної служби, від моменту її прийняття на посаду і до звільнення з публічної служби, зокрема й оскарження акта про нещасний випадок під час проходження публічної служби (зокрема, служби в органах Нацполіції), підлягають вирішенню в порядку адміністративного судочинства

26 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула справу за позовом ОСОБА_1 до Головного управління Національної поліції в Полтавській області (далі – ГУ Нацполіції; Нацполіція відповідно) про визнання протиправними та скасування актів, зобов'язання вчинити певні дії за касаційною скаргою ОСОБА_1 на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 19 березня 2019 року, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

З позивачем стався нещасний випадок у період проходження служби при виконанні службових обов'язків.

Закриваючи провадження у справі, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що справи про оскарження актів розслідування нещасних випадків підлягають розгляду в порядку цивільного судочинства, оскільки такі спори стосуються здоров'я фізичної особи, що є її особистим немайновим правом, права на відшкодування шкоди внаслідок настання нещасного випадку, або виникають із трудових правовідносин, при цьому послався на висновки, висловлені у постанові Великої Палати Верховного Суду від 13 лютого 2019 року в справі № 826/4176/18 (провадження № 11-1302ап18).

Проте Велика Палата Верховного Суду не погоджується із таким висновком, оскільки посилання суду апеляційної інстанції на зазначений вище висновок суду касаційної інстанції стосується спору між управлінням виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України у м. Києві та Товариства з обмеженою відповідальністю «Воля-Кабель» про скасування актів проведення розслідування нещасного випадку щодо ОСОБА_3, який перебував у трудових відносинах із товариством.

ОСОБА_1 проходив службу в органах внутрішніх справ і цей адміністративний позов подав до ГУ Нацполіції, тобто до суб'єкта владних повноважень, зокрема, щодо скасування спірних актів. Зазначені акти затверджені начальником ГУ Нацполіції, а до складу Комісії входять атестовані працівники поліції цього ж ГУ Нацполіції, що свідчить про прийняття спірних актів саме суб'єктом владних повноважень.

За викладених обставин, враховуючи суть спірних правовідносин, Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що спори, пов'язані з питаннями реалізації правового статусу особи, яка перебуває на посаді публічної служби, від моменту її прийняття на посаду і до звільнення з публічної служби, зокрема й оскарження акта про нещасний випадок під час проходження публічної служби, підлягають вирішенню в порядку адміністративного судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 червня 2019 року у справі № 1640/3010/18 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998191>.

Спір між фізичними особами та юридичною особою з приводу права володіння, користування та розпорядження майном, що перебуває у спільній частковій власності таких фізичних осіб, зокрема спір між юридичною особою, яка не є господарським товариством (фермерські, кооперативні, приватні, колективні підприємства тощо), та її учасниками (засновниками, членами), у тому числі учасником, який вибув, про виділення майнових паїв підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства

26 червня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу представника ОСОБА_32 – ОСОБА_33 на рішення Болградського районного суду Одеської області від 02 вересня 2008 року та ухвалу Апеляційного суду Одеської області від 22 червня 2017 року у цивільній справі за позовом ОСОБА_34, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_10, ОСОБА_11, ОСОБА_12,

ОСОБА_13, ОСОБА_14, ОСОБА_15, ОСОБА_16, ОСОБА_17, ОСОБА_18, ОСОБА_19, ОСОБА_20, ОСОБА_21, ОСОБА_22, ОСОБА_23, ОСОБА_24, ОСОБА_25, ОСОБА_26, ОСОБА_27, ОСОБА_28, ОСОБА_29, ОСОБА_30, ОСОБА_31 до Сільськогосподарського виробничого кооперативу (далі – СВК) «Владичень» про виділення майнових паїв, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Щодо юрисдикції спору.

Суди установили, що позивачам як колишнім членам Колективного сільськогосподарського підприємства (далі – КСП) «Владичень», а також як спадкоємцям колишніх членів КСП «Владичень» на праві власності належать права на майнові паї на загальну суму 96 791, 61 грн.

Також судами встановлено, що всі позивачі вийшли з членів КСП «Владичень», не є членами СВК «Владичень». Усі позивачі об'єдналися для ведення спільної господарської діяльності та уклали договір про спільне володіння, користування та розпорядження майном.

Позивачі вказували, що СВК «Владичень» в добровільному порядку не виділив їм як колишнім членам та спадкоємцям КСП «Владичень» майнові паї в натуральному вигляді відповідно до структури пайового фонду.

На час звернення з позовом до суду (жовтень 2008 року) у порядку цивільного судочинства підлягали розгляду справи, що виникали з корпоративних відносин у спорах між юридичною особою, яка не є господарським товариством (фермерські, кооперативні, приватні, колективні підприємства тощо), та її учасниками (засновниками, членами), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності такої особи, якщо стороною у спорі є фізична особа.

Аналогічна правова позиція викладена Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 12 вересня 2018 року у справі № 478/2192/13-ц (провадження № 14-273цс18). Власники майнових паїв є співвласниками пайового фонду колективного сільськогосподарського підприємства і володіють, користуються та розпоряджаються цим майном на праві спільної часткової власності, і саме по собі не свідчить про створення ними окремої юридичної особи.

Оскільки спір виник між фізичними особами – співвласниками майнових паїв, у складі пайового фонду колишнього колективного сільськогосподарського підприємства, яким користується СВК «Владичень», зазначений спір є спором, що виник між фізичними особами та юридичною особою з приводу права володіння, користування та розпорядження майном, що перебуває у спільній частковій власності фізичних осіб.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що суди попередніх інстанцій правильно застосували норми процесуального права – як статті 15 ЦПК України, так і статті 12 ГПК України у редакціях, чинних на час подання позову, з огляду на суб'єктний склад сторін та зміст правовідносин.

Щодо суті спору.

Із рішень судів попередніх інстанцій вбачається, що позивачі є або колишніми членами КСП «Владичень», або спадкоємцями колишніх членів колективного

сільськогосподарського підприємства. Їх права підтверджуються копіями свідоцтв про право власності на майновий пай члена підприємства та копіями свідоцтв про право на спадщину.

Позивачі у справі виявили бажання отримати майновий пай відповідно до структури майнового паю спільно, з урахуванням вартості майнового паю кожного з власників.

Судами встановлено, що рішенням комісії з майнових відносин СВК «Владичень» від 15 травня 2008 року з врахуванням цілісності майнового комплексу та виробничих інтересів цього кооперативу затверджено список майна, яке підлягає виділенню ОСОБА_36, ОСОБА_3, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_7, ОСОБА_8, ОСОБА_9, ОСОБА_10, ОСОБА_11, ОСОБА_12, ОСОБА_13, ОСОБА_14, ОСОБА_15, ОСОБА_16, ОСОБА_17, ОСОБА_18, ОСОБА_19, ОСОБА_20, ОСОБА_21, ОСОБА_22, ОСОБА_23, ОСОБА_24, ОСОБА_25, ОСОБА_26, ОСОБА_27, ОСОБА_28, ОСОБА_29, ОСОБА_30, ОСОБА_31 відповідно до структури його пайового фонду.

Тобто частина співвласників майнових паїв у пайового фонді реорганізованого КСП «Владичень» зорганізувалися у групу та заявили як фізичні особи -власники майнових паїв вимогу про виділення їм у натурі майна на сукупність їх майнових паїв, у спільну власність. При цьому жодним нормативним актом не передбачалося, що вказана група власників повинна створювати юридичну особу для отримання майна в натурі.

Суд першої інстанції, встановивши, що позивачам як членам та спадкоємцям членів колишнього КСП «Владичень» рішенням комісії з майнових відносин СВК «Владичень» затверджено список майна, яке підлягає виділенню із майна колишнього КСП «Владичень», однак відповідач відмовляється в добровільному порядку від передачі їм цього майна в натуральному вигляді, на виконання положень статті 9 Закону № 2114-XII, зробив законний і обґрунтований висновок про задоволення позову.

Апеляційний суд, за відсутності доказів на підтвердження наведеним у апеляційній скарзі представником ОСОБА_32 – ОСОБА_33 доводам, що СВК «Владичень» не є співвласником цілісного майнового комплексу, частиною якого є і оспорюване майно, та не є правонаступником останнього, обґрунтовано залишив рішення суду першої інстанції без змін.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 червня 2019 року у справі № 2-448/2008 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998252>.

Спір щодо правомірності рішення Антимонопольного комітету України про відмову в розгляді справи щодо зловживання монополієм становищем і порушення правил економічної конкуренції при реалізації квитків на Євробачення-2017 підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

02 липня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Господарського суду міста Києва від 20 березня 2018 року та постанову Київського апеляційного господарського суду від 19 вересня 2018 року у

справі за позовом ОСОБА_1 до Антимонопольного комітету України (далі – Комітет), за участю третьої особи, яка не заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, на стороні відповідача – Приватного підприємства «В Тікет» (далі – ПП «В Тікет»), про визнання недійсним рішення, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Щодо юрисдикції спору.

Позивач придбав через мережу Інтернет два квитки на пісенний конкурс «Євробачення-2017» на загальну суму 7 498 грн. До номінальної ціни квитків було додано оплату за сервісний збір та додаткові послуги в розмірі 1 199,68 грн.

Вважаючи, що дії ПП «В Тікет» з додавання до вартості квитків відповідних сум сервісного збору та додаткових послуг підпадають під визначення зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку, а також мають ознаки недобросовісної конкуренції, позивач звернувся до Антимонопольного комітету України із заявою, у якій просив: провести розслідування за фактом порушення ПП «В Тікет» норм антимонопольного законодавства, а також Закону України «Про захист прав споживачів»; установити осіб, винних у порушенні законодавства, і притягнути їх до адміністративної відповідальності; зобов'язати ПП «В Тікет» повернути кошти, сплачені за додаткові послуги, та сервісний збір.

Отримавши відмову в розгляді справи, позивач оскаржив відповідне рішення АМКУ до суду, однак рішенням Господарського суду міста Києва, залишеним без змін постановою Київського апеляційного господарського суду, у задоволенні позову йому також було відмовлено.

Вирішуючи питання щодо юрисдикційної належності спору, Велика Палата Верховного Суду виходила з таких міркувань.

Відповідно до ч. 2 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України юрисдикція адміністративних судів поширюється на всі публічно-правові спори, крім спорів, для яких законом установлений інший порядок судового вирішення.

Законом України «Про захист економічної конкуренції», який визначає правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і спрямований на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин, встановлено інший порядок судового вирішення спорів за участю органів АМКУ.

Зокрема, положеннями ч. 1 ст. 60 цього Закону передбачено право заявника, відповідача, третьої особи оскаржити рішення органів АМКУ повністю або частково саме до господарського суду.

Крім того, Велика Палата Верховного Суду зазначає, що відмова АМКУ в розгляді справи є рішенням цього Комітету, оформленим не розпорядженням, а листом-повідомленням. Отже, таке рішення може бути оскаржене заявником у господарському суді.

Щодо суті спору.

Розглянувши справу по суті заявлених вимог, Велика Палата ВС звертає увагу на те, що в публічній ofertі ПП «В Тікет» містилась інформація щодо обов'язкового надання додаткових послуг при купівлі квитків на «Євробачення-2017» всім покупцям та загальний перелік послуг, які можуть бути надані. Алгоритм купівлі квитків свідчить про

те, що покупець не мав можливості отримати інформацію щодо того, які саме додаткові послуги зобов'язується надати йому ПП «В Тікет», та за якою вартістю була надана кожна з цих послуг.

У судовому засіданні представник ПП «В Тікет» не зміг пояснити, чому загальна вартість додаткових послуг, яка в середньому становить лише 3 % від вартості квитка, для позивача становила 10 %, хоча, за твердженням позивача, він скористався мінімальним обсягом послуг із загального переліку.

Ураховуючи викладене, Велика Палата Верховного Суду визнала висновки АМКУ про відсутність ознак недобросовісної конкуренції у діях ПП «В Тікет» передчасними, адже АМКУ не взяв до уваги наведені вище обставини.

Щодо зловживання ПП «В Тікет» монопольним становищем на ринку ВП ВС зазначила, що між ПАТ «Національна суспільна телерадіокомпанія України» та ПП «В Тікет» був укладений договір комісії, відповідно до якого останнє було визначено єдиним суб'єктом господарювання, уповноваженим на продаж квитків на «Євробачення». Договором надавалося право ПП «В Тікет» додавати до номінальної вартості квитків, установлені ПАТ «НСТУ», суму сервісного збору, розмір якої обмежувався 6 %, та плату за додаткові послуги, яка встановлювалася ПП «В Тікет» самостійно, без обмежень.

Відтак Велика Палата ВС дійшла висновку, що АМКУ не надав обґрунтованої відповіді щодо тверджень заявника про наявність ознак зловживання ПП «В Тікет» своїм монопольним становищем.

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що суди попередніх інстанцій необґрунтовано погодилися з доводами АМКУ про відсутність ознак зловживання монопольним становищем у діях ПП «В Тікет», а тому заявлена позивачем вимога є ефективним способом захисту порушеного права та підлягає задоволенню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 липня 2019 року у справі № 910/23000/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998256>.

Спір між юридичними особами (об'єднаннями професійних спілок) щодо оскарження генеральної угоди з підстави невключення однієї з них до спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок не є трудовим і підлягає розгляду в порядку господарського судочинства

03 липня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу Федерації професійних спілок працівників малого та середнього підприємництва України (далі – ФПСПМСПУ) на ухвалу Шевченківського районного суду міста Києва від 24 травня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду міста Києва від 04 липня 2017 року у цивільній справі за позовом ФПСПМСПУ до Федерації професійних спілок України (далі – ФПСУ), Федерації професійних спілок транспортників України (далі – ФПСТУ), Об'єднання всеукраїнських автономних професійних спілок (далі – ОВАПС), Об'єднання всеукраїнських професійних спілок і професійних об'єднань «Єдність» (далі – ОВПСПО «Єдність»), Конфедерації вільних професійних спілок України (далі – КВПСУ), Кабінету

Міністрів України (далі – КМУ) про визнання недійсною Генеральної угоди про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2016 – 2017 роки від 23 серпня 2016 року (далі – Генеральна угода), і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

У справі, що розглядається, з позовом до суду у порядку цивільного судочинства звернулася ФПСМПСУ та просила визнати недійсною Генеральну угоду.

Зі змісту позовної заяви вбачається, що фактично позивач оскаржує Генеральну угоду з тих підстав, що його не включено до спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок, оскільки він не набрав необхідної кількості (2/3) голосів його членів.

Жодних посилань на порушення прав найманих працівників при укладенні Генеральної угоди позовна заява не містить.

Згідно зі змістом оспорюваної Генеральної угоди, яку укладено відповідно до законів України від 01 липня 1993 року № 3356-XII «Про колективні договори і угоди» (далі – Закон № 3356-XII), від 23 грудня 2010 року № 2862-VI «Про соціальний діалог в Україні» (далі – Закон № 2862-VI) між всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців в особі Спільного представницького органу сторони роботодавців на національному рівні, всеукраїнськими об'єднаннями професійних спілок в особі Спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні та КМУ, що надалі іменуються Сторонами.

У статті 2 Закону № 137/98-ВР зазначено, що колективний трудовий спір (конфлікт) – це розбіжності, що виникли між сторонами соціально-трудових відносин, щодо: а) встановлення нових або зміни існуючих соціально-економічних умов праці та виробничого побуту; б) укладення чи зміни колективного договору, угоди; в) виконання колективного договору, угоди або окремих їх положень; г) невиконання вимог законодавства про працю.

У зв'язку з цим Велика Палата Верховного Суду вважає, що оскарження Генеральної угоди з підстави невключення позивача до спільного представницького органу репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок не є трудовим спором (конфліктом), а є спором між громадськими організаціями з приводу формування спільного представницького органу.

Велика Палата Верховного Суду вважає помилковими висновки судів першої й апеляційної інстанцій про те, що оспорювана Генеральна угода за своєю формою є адміністративним договором, а спір підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Соціальному діалогу в Україні, в цілому, так і, укладенню та виконанню колективних угод як стадії соціального діалогу, зокрема, притаманні диспозитивний метод регулювання, вільне волевиявлення сторін, які є самостійними та рівними по відношенню одна до іншої.

Зважаючи на зміст Генеральної угоди, у спірних правовідносинах відсутня одна з ознак, яка притаманна публічно-владним відносинам, а саме імперативність та підпорядкованість однієї сторони іншій.

З огляду на вказані норми матеріального права та зміст оспорюваної Генеральної угоди можна зробити висновок, що ця угода не є адміністративним договором, оскільки між її сторонами відсутній публічно-владний характер відносин.

При вирішенні питання про належність спору до господарської юрисдикції, Велика Палата Верховного Суду враховує, що за суб'єктною юрисдикцією спір між двома юридичними особами, якщо законом не передбачено іншого порядку, підлягає розгляду за правилами господарського судочинства, оскільки саме ГПК України прямо вказав на суб'єктний склад господарського спору – юридичні особи та фізичні особи – підприємці. При цьому у статті 1 ГПК України у редакції, чинній на час звернення до суду, не було надано вичерпного переліку таких юридичних осіб.

Тобто стороною господарського спору могла бути будь-яка юридична особа, профспілка, у тому числі, якщо спір виник з іншою юридичною особою чи фізичною особою – підприємцем, незалежно від того, чи стосується цей спір виконання господарського договору чи міг стосуватися виконання профспілкою своїх статутних завдань.

Оскільки у справі, що розглядається, і позивачем, і відповідачами є юридичні особи, то справа підлягає розгляду в порядку господарського судочинства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 липня 2019 року у справі № 761/33069/16-ц можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998163>.

[Велика Палата Верховного Суду відступила від правового висновку Верховного Суду України, викладеного в постанові від 24 вересня 2014 року \(провадження № 6-144цс14\), щодо форми кредитного договору, зазначивши, що підписання анкети-заяви про приєднання до Умов та правил надання банківських послуг не може вважатися договором приєднання](#)

03 липня 2019 року Велика Палата Верховного Суду розглянула касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Городенківського районного суду Івано-Франківської області від 14 червня 2017 року та ухвалу Апеляційного суду Івано-Франківської області від 03 серпня 2017 року у цивільній справі за позовом АТ КБ «ПриватБанк» до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості, і прийняла постанову, в якій зазначила таке.

Оскільки умови договорів приєднання розробляються банком, тому повинні бути зрозумілі усім споживачам і доведені до їх відома, у зв'язку із чим банк має підтвердити, що на час укладення відповідного договору діяли саме ці умови, а не інші. Тому з огляду на зміст статей 633, 634 ЦК України можна вважати, що другий контрагент (споживач послуг банку) лише приєднується до тих умов, з якими він ознайомлений.

У заяві позичальника від 18 лютого 2011 року процентна ставка не зазначена.

Крім того, у цій заяві, підписаній сторонами, відсутні умови договору про встановлення відповідальності у вигляді неустойки (пені, штрафів) за порушення зобов'язання у вигляді грошової суми та її визначеного розміру.

Банк, пред'являючи вимоги про погашення кредиту, просив у тому числі, крім тіла кредиту (сума, яку фактично отримав в борг позичальник), стягнути складові його повної вартості, зокрема заборгованість за відсотками на поточну і прострочену заборгованість за користування кредитними коштами, а також пеню і штрафи за несвоєчасну сплату кредиту і процентів за користування кредитними коштами.

При цьому, матеріали справи не містять підтверджень, що саме ці Витяг з Тарифів та Витяг з Умов розуміла відповідачка та ознайомила і погодилася з ними, підписуючи заяву-анкету про приєднання до умов та Правил надання банківських послуг ПриватБанку, а також те, що вказані документи на момент отримання відповідачкою кредитних коштів взагалі містили умови, зокрема й щодо сплати процентів за користування кредитними коштами та щодо сплати неустойки (пені, штрафів), та, зокрема саме у зазначеному в цих документах, що додані банком до позовної заяви розмірах і порядках нарахування.

Крім того, роздруківка із сайту позивача належним доказом бути не може, оскільки цей доказ повністю залежить від волевиявлення і дій однієї сторони (банку), яка може вносити і вносить відповідні зміни в умови та правила споживчого кредитування, що підтверджено й у постанові Верховного Суду України від 11 березня 2015 року (провадження N 6-16цс15) і не спростовано позивачем при розгляді вказаної справи.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що в даному випадку також неможливо застосувати до вказаних правовідносин правила частини першої статті 634 ЦК України за змістом якої – договором приєднання є договір, умови якого встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому, оскільки Умови та правила надання банківських послуг, що розміщені на офіційному сайті позивача неодноразово змінювалися самим АТ КБ «ПриватБанк» в період – з часу виникнення спірних правовідносин (18 лютого 2011 року) до моменту звернення до суду із вказаним позовом (20 лютого 2017 року), тобто кредитор міг додати до позовної заяви Витяг з Тарифів та Витяг з Умов у будь-яких редакціях, що найбільш сприятливі для задоволення позову.

За таких обставин та безнаданих підтверджень про конкретні запропоновані відповідачці Умови та правила банківських послуг, відсутність у анкеті-заяві домовленості сторін про сплату відсотків за користування кредитними коштами, пені та штрафів за несвоєчасне погашення кредиту, надані банком Витяг з Тарифів та Витяг з Умов не можуть розцінюватися як стандартна (типова) форма, що встановлена до укладеного із відповідачкою кредитного договору, оскільки достовірно не підтверджують вказаних обставин.

З урахуванням основних засад цивільного законодавства та необхідності особливого захисту споживача у кредитних правовідносинах, Велика Палата Верховного Суду зауважує, що пересічний споживач банківських послуг з урахуванням звичайного рівня освіти та правової обізнаності, не може ефективно здійснити свої права бути проінформованим про умови кредитування за конкретним кредитним договором, який укладений у вигляді заяви про надання кредиту та Умов та правил

надання банківських послуг, оскільки Умови та правила надання банківських послуг це значний за обсягом документ, що стосується усіх аспектів надання банківських послуг та потребує як значного часу, так і відповідної фахової підготовки для розуміння цих правил тим більше співвідносно з конкретним видом кредитного договору.

Отже, підписана анкета-заява про приєднання до Умов та правил надання банківських послуг не може бути підставою для стягнення процентів за користування кредитними коштами та пені за невиконання кредитного договору, оскільки така анкета-заява не може розцінюватись як стандартна (типова) форма кредитного договору.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 03 липня 2019 року у справі № 342/180/17 можна ознайомитися за посиланням <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82998244>.

Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду. Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 05.07.2019 по 31.07.2019 / Київ, 2019. – Вип. 11. – 38 стор.

¹ **Застереження**: видання містить короткий огляд деяких судових рішень Великої Палати. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua